

Không Đu Dây Tử Thần

Truyện ngắn của Nguyễn Ngọc Hoa

Ngày còn nhỏ ở Huế tôi nghe người lớn nói sáng ra ngõ gặp đám ma thì hên mà gặp đám cưới thì xui. Sáng nay, đứng trong nhà bếp trông ra bãi đậu xe của nhà thờ Ba ngôi Lutheran, tôi “gặp” cả đám ma lẫn đám cưới lần lượt đi vào nhà thờ làm lễ và lẫn thẩn tự hỏi hôm nay mình sẽ hên hay xui. Buổi chiều, tôi gặp cả hai. Hên là nhận được thư cha gửi từ trại tỵ nạn Đồn Chaffee ở tiểu bang Arkansas cho biết mẹ vẫn khỏe và cha không hợp thủy thổ nên bị ho đêm. Tin mẹ khỏe là cả một niềm vui lớn. Xui cũng là thư cha,

Cha mẹ mừng khi biết các con định cư yên ổn và có công ăn việc làm. Nhưng mẹ các con rất buồn là các con ăn ở sung sướng mà quên công ơn sanh thành dưỡng dục, không tiến hành việc bảo trợ cha mẹ ra, và nhất là để cha mẹ thiếu thốn và nhục nhã với người chung quanh. Nếu biết các con như vậy, cha mẹ đã không tính đi North Dakota lạnh lẽo để gần gũi và săn sóc các con, mà xuống Texas ở với thằng Triết an dưỡng tuổi già.

Cha nặng lời trách móc dù thừa biết nhà thờ Ba ngôi chỉ tiến hành thủ tục bảo trợ cha mẹ sau khi tôi có việc làm, hiện tại chỉ một mình thằng Sang có việc, và nó mới làm tiếp viên trạm xăng có hai tuần lễ. Triết là em kế thằng Sang, sang Hoa kỳ du học năm 1972, mới học năm thứ ba mà phải bỏ học đi làm thợ tiện để sinh sống, thuê *apartment* (căn phòng ở *bin-đinh*) ở chung với bạn, và không đủ khả năng (và trong thâm tâm không muốn) đưa cha mẹ ra sống chung. Do đó, cực chẳng đã cha mới chịu lên North Dakota với chúng tôi, lũ con “bất hiếu bất mục” (lời của cha) ngày Sài gòn không ở lại theo ý cha mà từ biệt ra đi trước.

Tôi thu nhặt các món tiền nhỏ trong nhà, kể cả tiền ăn trưa ở trường của Bình và tiền túi của Lâm và Trọng, được tất cả 55 đô la (\$55) rồi đạp xe ra trạm xăng Jimmy’s Mobil (Jimmy là tên người chủ) đưa thư cho thằng Sang xem. Nó cau mày,

“Anh để mặc kệ ‘ông già’ đi. Mấy tháng mình ở trong trại tỵ nạn không có tiền chết thằng Tây nào đâu?”

“Mình có bạn bè không giúp chuyện này cũng đỡ dần chuyện khác. ‘Ông già’ suốt đời chỉ biết bài bạc, về hưu hết quyền hành chẳng ma nào thềm ngó ngang tới, và ngoài ‘bà già’ ra ông là người *đơn thân độc mã*. Giờ anh cần 50 đồng, mày rán xoay xở giùm anh,” tôi nài nỉ.

“*Tui* còn không tới mười đồng để ăn trưa,” nó lắc đầu.

“Mày hỏi ông chủ mượn trước tiền lương, cuối tuần lãnh lương trả lại.”

“Anh vô gặp ông Jimmy nói giùm *tui* đi.”

Tôi gặp ông Jimmy, và bà vợ ông cũng ngồi ở đó; họ là người trong họ đạo nhà thờ Ba ngôi. Bà có dáng người to lớn quá khổ, khuôn mặt nghiêm trang, nhưng giọng nói dịu dàng và khả ái; thằng Sang nói bà thương nó như con và thỉnh thoảng ghé trạm xăng để “chắc chắn ai nấy đều đối xử đàng hoàng” với nó. Khi tôi nói vấn đề việc mình cần, bà hỏi,

“Hai anh em định gửi cho ông bà cụ bao nhiêu tiền?”

“Tụi cháu định gửi chừng 100 đô la,” tôi ngượng ngùng nói.

“Tôi có ý kiến như thế này, xin hai cháu cho vợ chồng tôi tặng ông bà cụ món tiền ấy,” bà đề nghị.

“Tụi cháu không dám làm phiền hai bác,” tôi lắc đầu.

“Hay là chúng tôi cho hai cháu mượn đỡ khoản tiền ấy, khi nào sẵn tiền trả lại cũng được,” ông Jimmy xen vào.

“Dạ không tiện đâu. Xin bác ứng trước cho thằng Sang 50 đô la, cháu chỉ cần từng đó,” ý tôi đã quyết.

Theo đúng phép tắc mẹ dạy từ hồi nhỏ, tôi viết một bức thư dài “*xin cha mẹ nhận cho chúng con món tiền nhỏ này để tạm chi dùng trong những ngày dài chờ đợi trong trại. Chúng con rất biết ơn.*” Tôi ra ty Bưu điện cách nhà hai khu phố mua bưu phiếu \$100 gửi cho cha, lệ phí mua bưu phiếu và tiền tem gửi thư mất không tới \$2, và còn \$3 tôi trả lại cho Bình.

* * *

Tôi về rồi, bà vợ ông Jimmy gọi điện thoại cho ông Nielsen mục sư trưởng và ông Gardner chủ tịch ban trị sự của nhà thờ Ba ngôi than phiền nhà thờ không làm tròn bổn phận bảo trợ và để cho chúng tôi bị thiếu thốn. Do đó, tôi không ngạc nhiên khi thấy ông Gardner tới thăm với vẻ mặt nghiêm trọng,

“Anh chị và các em có cần gì không? Xin cứ cho biết, tôi sẽ cố gắng hết mình.”

“Dạ tụi cháu không cần gì cả,” tôi thản nhiên đáp.

“Anh cần tiền để chi dùng lật vật không?” ông hỏi tới.

“Hôm qua thì cần một ít, nhưng nay đã giải quyết xong rồi. Anh em cháu đã trải qua hoàn cảnh khó khăn hơn nhiều. Hiện tại mọi thứ đều ổn thỏa, bác đừng lo,” tôi thấy hãnh diện với chính mình.

“Tôi biết có một nguồn tài chánh là *welfare* của chính phủ. Tôi có thể đưa anh đi xin,” ông thở dài; *welfare* là tiền trợ cấp dành cho “gia đình Mỹ có con phải nuôi.”

“Cám ơn bác, nhưng cháu chưa thấy đến lúc mình cần xin *welfare*.”

Cuối tuần đó đài truyền hình loan tin Công ty Tiện ích Montana-Dakota (“MDU”) và nghiệp đoàn công nhân ngành điện đã đi tới thỏa hiệp tạm thời về lương bổng, quyền lợi nhân viên, và tình trạng làm việc. Đầu tuần tới, hội viên nghiệp đoàn sẽ bỏ phiếu chấp thuận kế ước ba năm đã đề nghị, và cuộc đình công đầu tiên trong lịch sử 50 năm của công ty sẽ kết thúc. Chiều thứ Ba, thư ký của ông phó tổng giám đốc Wally gọi điện thoại mời tôi chiều thứ Năm đến gặp ông.

Trụ sở trung ương của MDU cách nhà tôi ba khu phố. Văn phòng ông Wally ở lầu năm, ông ngồi sau chiếc bàn giấy lớn và ngăn nắp, trước mặt có chiếc bàn tròn với ba chiếc ghế làm chỗ tiếp khách. Ông Wally giới thiệu người đàn ông trung niên mặc *com-lê* cà-vạt chỉnh tề đang ngồi đợi,

“Đây là Jack, giám đốc Trung tâm Điều hợp Điện năng (“TTĐHĐN”).”

“Rất hân hạnh,” tôi cúi đầu bắt tay ông Jack.

“Tôi bận đi họp, Jack sẽ đưa anh đi thăm cơ sở công ty. Khoảng hai tiếng đồng hồ, anh trở lại đây rồi mình nói chuyện,” nói xong ông vội vã bước ra khỏi văn phòng.

Ông Jack đưa tôi tới TTĐHĐN ở lầu bốn và với giọng nói sang sảng rõ ràng, trình bày cặn kẽ hệ thống điện của MDU. Ông chỉ lên bảng mạch điện chiếm nguyên cả bức tường rộng và cao gần chằng chịt ký hiệu các nhà máy phát điện, trạm biến thế, và đường dây truyền điện cao thế và trung thế,

“Biểu đồ này chỉ gồm điện thế từ 66 kV (kilovolt, hay 1,000 volt) đến cao nhất là 345 kV. Không có điện thế thấp hơn vì đó là hệ thống phân phối thuộc trách nhiệm của mười ty địa phương. Các ty chuyên lo việc trực tiếp cung cấp điện cho khách hàng ở North Dakota và ba tiểu bang chung quanh. Trung tâm chúng tôi phối hợp việc sản xuất điện tại nhà máy và tải điện đến trạm biến thế để phân phối.”

Ông Jack chỉ vào các nút tròn màu xanh hay đỏ mang mũi tên và có thể lấy ra dùi chõ,

“Đó là vị trí các thiết bị đóng/mở điện. Nút màu xanh ghi ‘đóng’ hay ‘mở’ là tình trạng hoạt động bình thường của mạch điện. Nút màu đỏ ghi ‘mở,’ tức là không có điện đi qua, là nơi thợ đang bảo trì hay sửa chữa đường dây.”

Tôi liên tưởng đến câu chuyện nghe kể ngày học trường kỹ sư về một kỹ sư điện khóa đàn anh rủi ro ra lệnh đóng điện trong khi thợ đường dây còn làm việc khiến toán thợ bị thiệt mạng. Ghi sâu tai nạn này trong lòng, khi dạy Thực tập Máy Điện tôi đặt vấn đề an toàn lên hàng đầu và thấy có bốn phạm phải khiến trách nặng nề các sinh viên không tuân thủ điều lệ an toàn để họ ghi nhớ. Tôi hỏi ông Jack,

“Ở địa điểm đang sửa chữa, ai sẽ ra lệnh đóng điện trở lại?”

“Để bảo đảm sự an toàn của toán thợ, chỉ nhân viên chỉ huy công tác đã ra lệnh mở điện mới có quyền ra lệnh đóng,” ông chỉ lên một chiếc nút đỏ trên tường, “Tại đây anh thấy ghi tên họ viết tắt của tôi là ‘JEC,’ Jack E. Casper. Chỉ có tôi mới có quyền ra lệnh đóng.”

Lúc chúng tôi trở lại văn phòng ông Wally, ông đã ngồi đợi sẵn. Tôi chờ đợi cuộc phỏng vấn chính thức tiếp theo, nhưng ông cầm tờ giấy tóm tắt đề nghị đã được sửa soạn trước và nói ngay,

“Chúng tôi nhận anh làm kỹ sư tham mưu. Sáu tháng đầu tiên là thời gian tập sự, anh sẽ đi qua một số nhà sở khác nhau để làm quen với các hoạt động kỹ thuật của công ty. Sau đó, anh được phép lựa chọn trong số những chức vụ còn khuyết. Lương khởi đầu là 950 đô la một tháng và sẽ điều chỉnh theo khả năng và nhiệm vụ mới. MDU cố gắng hiến quyền lợi nhân viên đầy đủ để nhân viên sống và làm việc thoải mái. Thí dụ, công ty trả tiền bảo hiểm sức khỏe cho anh và gia đình, và sau một năm, cho anh mỗi năm nghỉ phép hai tuần, sau năm năm ba tuần, và sau 15 năm bốn tuần.”

Tôi tính nhầm trong đầu, lương tháng Sang một đồng 75 xu (\$1.75) một giờ, hay vào khoảng \$300 một tháng, thì không tới một phần ba con số ông Wally đề nghị. Tưởng tôi còn lưỡng lự, ông mỉm cười trấn an,

“Chúng mình còn thêm sáu tháng để xét lại lương bổng. Ngoài ra, nếu anh còn đi phỏng vấn chỗ khác, xin cứ việc. Nếu người ta đề nghị lương cao hơn, anh gọi cho tôi biết và tôi sẽ trả ngang với họ.”

“Dạ không phải thế. Cháu mong nhận việc sớm nhất,” tôi nghĩ tới cha mẹ và lính quỳnh trả lời.

“Hôm nay là thứ Năm, thứ Hai đầu tuần tới anh bắt đầu. Anh thấy sao?”

Đúng một tháng sau khi đặt chân đến Bismarck và năm năm từ ngày tốt nghiệp kỹ sư điện và bị Công ty Điện lực Việt nam . . . chê không nhận, tôi lại trở thành nhân viên điện lực. Đúng là cái số làm “ông Tây nhà đèn”!

* * *

Sau sáu tháng tập sự, tôi chọn phục vụ nha Điều hành Hệ thống Điện, nha bao gồm cả TTĐHĐN, và làm việc cạnh ông Jack gần 20 năm đến lúc ông về hưu. Sau vài năm trong chức vụ kỹ sư kế hoạch, tôi được ông Wally tin cậy, tham khảo ý kiến khi có dự án mới do các vị giám đốc thuộc quyền ông đề nghị, và giao phó nhiệm vụ nghiên cứu và phát triển những dự án do ông đề ra. Các phó tổng giám đốc kế nhiệm cũng theo gót ông sử dụng khả năng kỹ thuật của tôi theo cách tương tự.

Mười năm sau, mùa hè 1986, tôi trợ lực TTĐHĐN và phụ trách một dự án ngắn hạn trông coi sửa chữa một đường dây rất cao thế 345 kV. Đường dây là đường huyết mạch dẫn điện từ nhà máy đến trung tâm tiêu thụ điện ở North Dakota. Hôm ấy là ngày nóng nhất trong năm, máy điều hòa không khí chạy *xả giàn*, và mức tiêu thụ điện vọt lên cao. Nếu đường dây không hoạt động, MDU phải mua điện của các công ty bạn với giá cắt cổ 120 ngàn đô la một giờ để đáp ứng nhu cầu của khách hàng. Một ngày đường dây *mở* tổn chừng một triệu đô la.

Để tiết kiệm tiền cho công ty, toán thợ đường dây tình nguyện làm “nóng,” nghĩa là họ sẽ sửa chữa trong lúc đường dây vẫn tải điện. Đường dây có ba *pha* (phase) tức là ba dây dẫn điện, nếu người thợ chỉ treo mình lơ lửng trên một *pha* thì điện thế người ấy là 345 kV, giống như con chim đậu trên một dây dẫn điện không hề hấn gì. Tuy nhiên, anh ta phải cực kỳ cẩn thận, không thể sơ suất một mảy may. Đụng phải hai dây dẫn điện kia, chạm nhầm dây đất (có điện thế zero), hay va vào dụng cụ hay máy móc kim loại tiếp xúc với mặt đất sẽ biến anh và bạn đồng đội thành vật dẫn điện và có thể cháy thành than.

Tôi không thể để toán thợ chịu rủi ro nguy hiểm tận mạng như thế nên nhất định cúp điện để họ làm cho an toàn. Ông Wally và ông Jack cùng với anh giám đốc nha Điều hành Hệ thống Điện là *sếp* trực tiếp của tôi đứng quan sát trong TTĐHĐN và lo lắng nếu tình trạng này kéo dài ngân sách điều hành và bảo trì sẽ bị thiếu hụt. Ba người, người nào cũng có thể *override*, tức là phủ quyết hay gạt bỏ, quyết định của tôi, nhưng không ai nhúng tay vào.

Công việc hoàn tất trong dưới sáu tiếng đồng hồ. Trên máy liên lạc vô tuyến, ông đốc công già cười hề hà với tôi, “Tụi tôi về phố . . . ông phải đi uống bia với tụi tôi . . . Tôi bao.” Ông biết tôi đã không cho phép toán thợ giỡn mặt với tử thần trên dây điện rất cao thế.

Nguyễn Ngọc Hoa

Ngày 24 tháng Sáu, 2020